

До нової концепції юридичної освіти

потребує коригування в респондентів.

Раціональність - це здатність слідчого ощадливо та економно розподіляти час, заощаджувати енерговитрати.

Респонденти назначили, що раціональність як еталон-на якість у слідчого: а) зовсім не повинна бути розвинута - так відповіло 1 % курсантів ОДУВС, 10 % курсантів УПП; 1 % слідчих; б) повинна бути розвинена на 25 % - таку відповідь дали 11 % курсантів ОДУВС, 16 % курсантів УПП, 12 % слідчих; в) повинна бути розвинена на 50 % - так відповіло 36 % курсантів ОДУВС, 27 % курсантів УПП та 32 % слідчих; г) повинна бути розвинена на 75 % - так відповіло 30 % курсантів ОДУВС, 23 % курсантів УПП і 19 % слідчих; д) повинна бути розвинена на 100 % - так дали відповідь 22 % курсантів ОДУВС, 24 % курсантів УПП, 36 % слідчі.

На питання, наскільки розвинена раціональність у особи, що сидить поруч, ми отримали такі результати (див. рис. 5): а) зовсім не розвинена - так відповіло 4 % курсантів ОДУВС, 0 % курсантів УПП; 0 % слідчих; б) розвинена на 25 % - так дали відповідь 10 % курсантів ОДУВС, 2 % курсантів УПП, 5 % слідчих; в) розвинена на 50 % - так відповіло 38 % курсантів ОДУВС, 4 % курсантів УПП та 23 % слідчих; г) розвинена на 75 % - так відповіло 38 % курсантів ОДУВС, 29 % курсантів УПП та 25 % слідчих; д) розвинена на 100 % - так дали відповідь 10 % курсантів ОДУВС, 65 % курсантів УПП, 47 % слідчих.

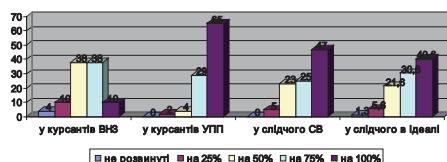

Рис. 5. Середньостатистичні показники ступеня розвитку раціональноти.

Підсумовуючи результати дослідження, ми встановили, що в ідеалі раціональність, як професійно важлива якість, що детермінує здатність слідчого до прогнозуван-

ня, повинна бути розвинута на 100 %. Однак, порівнюючи показники еталонного ступеня розвитку раціональноті в слідчого з показниками сучасного курсанта ВНЗ та курсанта УПП, ми дійшли висновку, що вона розвинена не у всіх респондентів (так, наприклад, вона розвинена тільки на 75 % у 38 % курсантів ВНЗ, та на 50 % у 4 % курсантів УПП). Отже, ми вважаємо, що така професійно важлива якість, як раціональність, також потребує коригування в респондентів.

Отже, ми дійшли загального висновку, що в ідеалі показники професійно важливих якостей, що детермінують здатність слідчого до прогнозування є дещо вищими, аніж на практиці. На нашу думку, це вказує на низьку здатність слідчого до прогнозування під час здійснення професійних функцій. Тому слід наголосити на актуальності проблеми формування здатності до прогнозування, як у слідчих підрозділів, так і в осіб, які навчаються.

Література

1. Цільмак О.М. Загальнотеоретичні положення криміналістичного прогнозування. / О.М. Цільмак // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. - 2013. - № 4. - С. 178-184. - [Електронний ресурс]: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vznu_Jur_2013_4_33.pdf
2. Жалинський А.Э. Введение в специальность "юриспруденция". Профессиональная деятельность следователя. / А.Э. Жалинский. Учебник. Изд. 2-е, перераб. и доп. - М.: ТК ВЕЛБИ, Изд-во "Проспект", 2007. - 368 с.
3. Алексеев С.С., Яковлев В.Ф. О модели следователя и обучении в юридических вузах / С.С. Алексеев, В.Ф. Яковлев // Правоведение. - 2006. - № 4. - С. 73-74.

Теслюк І.О.,

асpirант кафедри психології та педагогіки
ОДУВС

Надійшла до редакції: 18.11.2015

УДК 343.352

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМ ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ОДЕРЖАННЯМ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

Тіщенко Є. І.

Стаття присвячена стану наукової розробленості документування злочинів, пов'язаних із одержанням неправомірної вигоди. Досліджено понятійний апарат означененої тематики. Проаналізовано погляди вчених на деякі аспекти документування злочинів, пов'язаних із одержанням неправомірної вигоди. З'ясовано, що варто розуміти під спеціальною операцією та досліджено запропоновані науковцями етапи процесу документування.

Ключові слова: злочини, одержання неправомірної вигоди, спеціальна операція, документування.

Статья исследует состояние научной разработанности документирования преступлений, связанных с получением неправомерной выгоды. Исследован понятийный аппарат указанной тематики. Проанализированы взгляды ученых на некоторые аспекты документирования преступлений, связанных с получением неправомерной выгоды. Определено понятие специальной операции и исследованы предложенные

учеными этапы процесса документирования.

Ключевые слова: преступления, получение неправомерной выгоды, специальная операция, документирование.

Article elaborated on the state of scientific documentation of crimes related to obtaining undue benefits. Investigated the conceptual apparatus of the designated topics. Scientists analyzed the views on some aspects of documenting crimes associated with obtaining undue benefits. It was shown that it is necessary to understand the operation and during specialized researches the scientists stages of the process documentation.

Keywords: receiving undue benefits, special operation, documenting crimes.

Процес становлення сучасної української державності, який супроводжується реалізацією глобальних соціально-економічних реформ, що потребують якісного вдосконалення правових механізмів ре-

гулювання нових форм власності, на жаль, має не лише позитивні наслідки, а й призводить до виникнення низки проблем, пов'язаних із проходженням суспільством революційних етапів змін у власній свідомості та світосприйманні. Однією з найбільш відчутних таких проблем є загальне загострення криміногенної обстановки в державі, зростання кількості загальнокримінальних злочинів і злочинів у сфері економіки.

Природно, злочинність завжди викликає негативну реакцію в більшості оточуючих і, незалежно від ступеня суспільної небезпеки окремого діяння, належить до категорії найбільш нетерпимих і засуджуваних явищ. Забезпечити належний рівень ефективності діяльності підрозділів, на які покладено обов'язки щодо протидії злочинності, має якісно та ефективно функціонуюча система оперативно-розшукової діяльності. Виходячи з сьогодніших реалій функціонування правоохоронних органів України, вкрай важливим і необхідним є вдосконалення правових та організаційно-тактичних основ оперативно-розшукової діяльності, застосування новітніх нестандартних форм і засобів боротьби зі злочинністю [1, 13; 2].

У національному науковому середовищі фахівці різних галузей юридичних наук проводять дослідження злочинності та її впливу на суспільство, розробляють науково обґрунтовані рекомендації щодо протидії їй.

Наука оперативно-розшукової діяльності є порівняно молодою галуззю знань. Її загальнотеоретичні основи було сформульовано за радянських часів.

Доляючи шлях структурних перетворень в економіці, Україна зіткнулась з одним із найнебезпечніших сучасних проявів злочинності – корупцією. Проблемам кримінально-правового визначення корупції та запобігання цьому небезпечному явищу присвячені роботи видатних вітчизняних та іноземних вчених, а саме: Б. В. Волженкіна, А. А. Герцензона, В. П. Захарова, В. Ф. Кіріченка, М. В. Костенникова, М. Й. Коржанського, Н. П. Кучерявого, Ю. І. Ляпунова, М. І. Мельника, Г. К. Мішіна, П. П. Михайлена, О. Я. Светлова, Л. П. Скалозуба, М. С. Удовика та інших ученых.

Вивчення результатів роботи означених науковців дає змогу встановити, що ними було надано визначення факторів, які зумовлюють поширення корупції в Україні, а також зробити висновок про необхідність у проведенні більш ґрунтовного дослідження окремих складових корупції, зокрема злочинів, пов'язаних із одержанням неправомірної вигоди.

Враховуючи, що Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність зі стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією" набрав чинності 18 травня 2013 року, наукові дослідження злочинів, пов'язаних із одержанням неправомірної вигоди, тільки розпочались, а от питанням протидії хабарництву була присвячена значна кількість наукових праць таких ученых, як Т. С. Демедюк, П. В. Дорошенко, В. М. Ліщенко, Д. Г. Михайлена, О. Ю. Скереш, С. А. Сумський, М. С. Удовик, С. А. Шалгунов та інші. У наукових роботах указаних науковців було визначено комплекс соціально-значущих ознак хабарництва, з'ясовано вплив на протидію цьому явищу засобів оперативно-розшукової діяльності; надано оперативно-розшукову характеристику хабарництва та визначено необхідність протидії хабарництву за допомогою застосування опера-

тивно-розшукових методів.

Проблеми оперативно-технічного документування фактів хабарництва мають багатоаспектний і міжгалузевий характер. Значний внесок у наукову розробку цих питань, їх окремих аспектів або суміжних положень зробили С.В. Албул, К.В. Антонов, О.М. Бандурка, В.Д. Берназ, Е.О. Дідоренко, В.П. Захаров, І.П. Козаченко, Я.Ю. Кондратьєв, В.Л. Ортинський, В.Є. Тарасенко та інші вчені.

Крім цього, фрагментарно досліджуються деякі аспекти одержання хабарів співробітниками органів внутрішніх справ у дисертаційних дослідженнях, які присвячені кримінологічному вивченняю детермінації злочинів працівників ОВС, а саме: "Кримінально-правові та кримінологічні заходи попередження хабарництва серед співробітників органів внутрішніх справ", виконане С.А. Шалгуновою в 1999 році в Національній академії внутрішніх справ України [3]; "Кримінологічна характеристика та профілактика злочинів, які вчиняються працівниками міліції у сфері службової діяльності", виконане О.С. Новаковим у 2003 році в Національній академії внутрішніх справ України [4]; "Попередження злочинів, які вчиняються співробітниками органів внутрішніх справ", виконане О.Ф. Гідою у 2003 році в Національній академії внутрішніх справ України [5]; "Злочини серед працівників ОВС України: їх детермінація та попередження", виконане О.А. Мартиненком у 2007 році в Харківському національному університеті внутрішніх справ [6].

Досить цікавим, на наш погляд, є дисертаційне дослідження С.А. Сумського "Оперативно-технічне документування фактів отримання хабара посадовими особами державних контролюючих органів", у якому автором розкрито сутність і специфіку оперативно-технічного документування фактів отримання хабара посадовими особами державних контролюючих органів.

Враховуючи той факт, що на сьогодні норми Кримінального кодексу України зазнали певних змін, тобто законодавцем термін "хабар" було замінено на термін "неправомірна вигода", який є більш змістовним і широким, а також добавлено декілька принципово нових складів означеного злочину, з урахуванням предмету злочину та виходячи з аналізу правозастосовної практики, зважаючи на схожість методик викриття, вважаємо, що дослідження в рамках цього дослідження підлягають такі статті Кримінального кодексу України: ст. 354 "Підкуп працівника державного підприємства, установи чи організації", ст. 368 "Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою", ст. 368² "Незаконне збагачення", ст. 368³ "Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми", ст. 368⁴ "Підкуп особи, яка надає публічні послуги", ст. 369 "Пропозиція або надання неправомірної вигоди службовій особі", ст. 369² "Зловживання впливом" і ст. 370 "Провокація підкупу".

На цей час вже є роботи, в яких було фрагментарно досліджено деякі аспекти документування злочинів, пов'язаних із одержанням неправомірної вигоди. Так, Л.С. Бєлік у дисертаційному дослідженні "Оперативні комбінації при документуванні злочинів, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди (за матеріалами оперативних підрозділів БЕЗ)" досліджувала оперативну комбінацію як окремий елемент тактики, який застосовується оперативними підрозділами під час документування вказаної категорії злочинів [1, 13]. У свою чергу,

До нової концепції юридичної освіти

С.В. Албул аналізувава роль провокації у протидії злочинам, пов'язаним з одержанням неправомірної вигоди [2, 8-14].

Не зменшуючи здобутків указаних науковців, вважаємо, що варто більш ґрунтовно та поглиблено дослідити й вивчити питання правових та організаційно-тактичних за-сад документування злочинів, пов'язаних із одержанням неправомірної вигоди, оскільки в правозастосовній практиці перед співробітниками оперативних підрозділів, на які покладено обов'язок щодо протидії злочинам указаної категорії, виникають певні труднощі щодо методики документування вказаних злочинів, пов'язані з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України та наявністю в ньому глави 21 "Негласні слідчі розшукові дії", яка регламентує процес документування злочинів, пов'язаних із одержанням неправомірної вигоди в рамках кримінального провадження.

Досліджуючи стан наукової розробки означененої проблематики, варто визначити, що в теорії оперативно-розшукової діяльності під документуванням розуміють виявлення оперативно-розшуковим шляхом фактичних даних, що свідчать про причетність конкретних осіб до підготовки або вчинення злочину та забезпечення можливостей їх використання для розкриття злочинів і застосування до винних заходів, передбачених законом [7]. Формально документування є складовою частиною оперативної розробки, до якої відноситься також реалізація матеріалів, отриманих у процесі оперативно-розшукової діяльності, але у зв'язку з прийняттям нового КПК [8] документування злочинної діяльності також здійснюється шляхом проведення негласних слідчих розшукових дій у межах кримінального провадження. Необхідність активної протидії злочинам, пов'язаним із одержанням неправомірної вигоди, зумовлює потребу в документуванні дій злочинців у рамках оперативно-розшукової справи (надалі ОРС), що забезпечує комплексне застосування всього арсеналу наявних у розпорядженні органів внутрішніх справ (надалі ОВС) оперативно-розшукових заходів і, відповідно, впливає на якість документування загалом. Такий стан вимагає заведення ОРС і здійснення комплексу оперативно-розшукових заходів щодо документування злочинів указаної категорії. Зазначені дії, згідно з теорією ОРД, проводяться в межах оперативної розробки, яка є найбільш ефективною організаційно-тактичною формою концентрації й використання агентурно-оперативних та інших заходів для документування фактів злочинної діяльності, оскільки в процесі отримання та перевірки оперативної інформації складаються певні оперативно-тактичні ситуації, кожна з яких містить окремі фрагменти, що залишаються латентними і які неможливо встановити й зафіксувати гласним шляхом при проведенні слідчих дій [9].

Актуальність документування визначається тим, що воно дозволяє використовувати відомості, отримані негласним шляхом не тільки як самостійний матеріал, що належить до предмету доказування, але і як орієнтир у кримінальному провадженні [10].

В.П. Захаров та Ю.І. Дмитрик, аналізуючи особливості оперативної розробки і документування злочинів у сфері економіки, відмічають, що правопорушення цієї категорії відрізняються значною складністю розкриття, тому в процесі документування необхідно обов'язково встановлювати:

способи вчинення злочинів;
коло причетних до злочину осіб, які беруть участь в

економічних операціях;

зв'язок із працівниками фінансово-банківських структур, співучасниками з інших галузей господарювання;

місце приховання цінностей, коштів, що належить злочинним шляхом, забезпечення їх вилучення з метою відшкодування збитків.

До основних напрямів документування вказані науковці віднесли:

виявлення предметів і документів, які після проведення в майбутньому процесуальних дій будуть джерелами доказів і забезпечення їх збереження до моменту порушення кримінального провадження;

встановлення осіб, яким щось відомо про противправні дії розроблюваних осіб і які в подальшому можуть бути допитані на попередньому слідстві як свідки;

фіксація противправних і злочинних дій розроблюваних у процесі їх діяльності [10, 97-98].

В.П. Захаров та Ю.І. Дмитрик стверджують, що документування дій розроблюваних учасників злочинних груп - це головне завдання оперативної розробки, що, на нашу думку, є цілком доцільним. Саме тому під час ведення процесу документування за допомогою оперативно-розшукових сил, засобів і методів виявляються та фіксуються фактичні дані про противправну діяльність розроблюваних осіб, які в подальшому будуть використовуватися.

Комплексне застосування негласних сил, засобів і методів оперативно-розшукової діяльності називають спеціальною операцією.

М.О. Свірі під спеціальною операцією розуміє комплекс оперативно-розшукових і інших заходів, бойових дій, здійснюваних ОВС спільно із взаємодіючими силами за єдиним задумом і під єдиним керівництвом з метою вирішення завдань припинення правопорушень [11, 56].

В основі концепції документування лежить обґрунтування документами злочинних посягань. Оперативно-розшукова діяльність, у свою чергу, ширше трактує це поняття й передбачає здійснення комплексу негласних оперативно-розшукових та інших засобів, спрямованих на виявлення фактичних даних, які можуть скласти потенційну базу майбутніх доказів; фіксацію фактичних даних до моменту можливого їх використання під час доказування в кримінальному провадженні; тактику виявлення та збереження фактичних даних, яка б не була перешкодою для їх реалізації в кримінальному процесі; збереження таємниці тієї частини джерел і методів отримання інформації, які в будь-якому разі не можуть бути розголошенні, оскільки становлять державну таємницю [10, 98-99].

Документування здійснюється в інтересах виконання спеціальних завдань; за допомогою спеціальних сил, засобів і методів і за умов, характерних тільки для оперативної розробки; з метою встановлення наявності або відсутності фактів і обставин, які мають значення для правильного вирішення кримінального провадження. До предмету документування повинні включатися фактичні дані, які неможливо встановити процесуальним шляхом [10, 99-100].

В.П. Захаров та Ю.І. Дмитрик визначають, що в процесі документування:

- встановлюються особи, які можуть бути свідками в кримінальному провадженні;

- виявляються предмети й документи, які мають ознаки доказів злочинної діяльності, забезпечується їх збереження до порушення кримінального провадження й

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

наступного приєднання до неї в установленому порядку;

- фіксуються дії розроблюваних осіб;
- забезпечується негласне отримання відбитків пальців рук та інших слідів;
- визначається можливість використання отриманих даних у кримінальному процесі [10, 99-100].

На наше переконання, є досить цікавим запропонований В.П. Захаровим та Ю.І. Дмитриком умовний розподіл процесу документування протиправних дій розроблюваних осіб на три етапи.

На першому етапі – висування оперативно-розшукових версій в оперативно-розшуковій справі; версія під час документування є обґрунтованим припущенням щодо можливості виявлення фактичних даних, які підтверджують злочинну діяльність розроблюваних осіб, її окремих елементів, або стосовно походження й зв'язку між доказовими фактами; на основі версії можна висунути припущення про можливий розвиток подій, які досліджуються, про місцезнаходження джерел, предметів, документів і слідів злочинів тепер і де вони можуть бути з плином часу та про можливість застосування оперативно-розшукових сил, засобів і методів для встановлення істини.

На другому етапі – виявлення фактичних даних – їх знаходження, перевірка і оцінка. До оперативних підрозділів фактичні дані про протиправну діяльність можуть надходити як гласними каналами, так і негласними. Процес виявлення фактичних даних, що свідчать про злочинну діяльність розроблюваних, – це пошук об'єктів і суб'єктів доказової інформації. Вся інформація, яка надходить під час документування, підлягає обов'язковій перевірці, її основна мета – вивчення істинності виявленых фактичних даних [10, 101].

У правозастосовній практиці оперативних підрозділів трапляються випадки добросовісної помилки джерел інформації, а також навмисного її перекручування. Особливо це стосується негласних джерел, які можуть надавати інформацію, що підготовлена самими розроблюваними учасниками злочину.

Перевірка отриманих фактичних даних дозволяє зібрати відомості, які не викликають сумніву, і забезпечити обґрунтоване порушення кримінального провадження.

Оцінка інформації, яка надходить, має таку мету: визначення значущості отриманих фактичних даних для наступного доказування; визначення практичної можливості під час досудового розслідування, у рамках кримінального провадження.

Оцінка фактичних даних здійснюється на основі внутрішнього переконання оперативного працівника, вірогідність правильної оцінки збільшується при наявності певного життєвого й професійного досвіду останнього. У правозастосовній практиці оперативних підрозділів заходи з виявлення, перевірки та оцінки фактичних даних взаємопов'язані й взаємообумовлені та становлять єдиний процес [10, 101-102].

На третьому етапі – забезпечення можливості закріплення отриманих фактичних даних для використання їх у рамках кримінального провадження; закріплення фактичних даних. Така необхідність виникає внаслідок того, що, як правило, розробка учасників злочинних груп здійснюється тривалий час і можуть виникати ситуації, коли отримані фактичні дані втрачаються або особа, яка надала інформацію, може з часом забути чи відмовитись від підтвердження фактів під час кримінального провадження. На цьому етапі обмірковується можливість використання негласно отриманої й закріпленої інфор-

мації, а така можливість використання матеріалів документування для доказування повинна бути забезпечена. Інакше документування втрачає сенс [12].

Інформація, отримана під час документування, має важливе значення. Головна мета її отримання – сприяти швидкому, повному й об'єктивному розслідуванню, забезпечити його правильне спрямування, ефективне здійснення слідчих дій стосовно учасників злочину [10, 102].

Як ми бачимо, поняття, організація й тактика документування злочинів у сфері економіки вивчалися низкою науковців, які ґрунтово розкрили значну частину проблемних питань. Однак ці вчені не розглядали особливості правового та організаційно-тактичного документування злочинів, пов'язаних із одержанням неправомірної вигоди, з урахуванням вимог нового кримінального процесуального законодавства, що обумовлює недостатню наукову та теоретичну обґрунтованість дій оперативних працівників у процесі документування. Крім цього, фіксація злочинів, пов'язаних із одержанням неправомірної вигоди, має певну специфіку, оскільки сам факт одержання неправомірної вигоди може бути встановлений після проведення ряду перевірочных заходів, частина з яких повинна здійснюватися негласно.

Враховуючи викладене, виникає необхідність у дослідженні вказаного питання в межах науки оперативно-розшукової діяльності, яка, безперечно, відіграє одну з ключових ролей у дослідженні проблем боротьби зі злочинами, пов'язаними з одержанням неправомірної вигоди.

Література

1. Бєлік Л.С. Оперативні комбінації при документуванні злочинів, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди (за матеріалами оперативних підрозділів без) [Текст]: дис. канд. юрид. наук: спец. - 12.00.09 "Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність" / Бєлік Лариса Степанівна. - Одеса: ОДУВС, 2014. - 204 с.
2. Албул С.В. Провокація у протидії корупційним злочинам // Запобігання та протидія корупції правоохоронними органами: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Одеса, 16 травня 2014). - Одеса: ОДУВС, 2014. - С. 8-14.
3. Шалгунова С.А. Кримінально-правові та кримінологічні заходи попередження хабарництва серед співробітників органів внутрішніх справ: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Світлана Аполлінаріївна Шалгунова. - К., 1999. - 259 с.
4. Новаков О.С. Криміналогічна характеристика та профілактика злочинів, які вчиняються працівниками міліції у сфері службової діяльності: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Олександр Сергійович Новаков. - К.: НАВСУ, 2003. - 205 с.
5. Про недоліки при призначенні на керівні посади номенклатури МВС України та заходи щодо їх усунення: наказ № 35 від 18.01.1996 р. МВС України. - К.: МВС України, 1996.
6. Мартиненко О.А. Злочини серед працівників ОВС України: їх детермінація та попередження: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08 / Олег Анатолійович Мартиненко. - Х., 2007. - 434 с.
7. Самойлов В.Г. Оперативно-розыскная тактика органов внутренних дел / В.Г. Самойлов. - М.: Академия МВС СССР, 1984. - 25 с. - С. 3.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. / [Електронний ресурс]: <http://gska2.rada.gov.ua>.

9. Бобров В.Г. Правовые и организационные основы оперативной разработки, пути и меры ее совершенствования. Вопросы теории и практики: автореф. дис. на соискание ученой степени докт. юрид. наук: спец. 12.00.09 "Уголовный процесс, криминалистика, оперативно-розыскная деятельность" / В.Г. Бобров. - М., 1990. - 52 с.

10. Захаров В.П. Особливості оперативного документування злочинів у сфері економіки: Навчально-практичний посібник / В.П. Захаров, Ю.І. Дмитрик. - Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2008. - 200 с.

11. Свірі М. О. Аналітичний огляд стану та становлення організації проведення спеціальних операцій службами та підрозділами ОВС України в сучасних умовах / М. О. Свірі, В. П. Кимчук, Л. М. Калашнік, В. П. Трасковський [під ред. А. І. Пясецького]. - К.: НАВС України, 2000. - 56 с.

12. Програма оперативного супроводження процесу приватизації та подальшого реформування власності в Україні на 1999 р. / МВС України. - К., 1999. - С. 146.

**Тіщенко Є.І.,
асpirант докторантури та аспірантури
ОДУВС**
Надійшла до редакції: 24.11.2015

УДК 159.9 : [351.741 : 343.102]

СТРЕСИ ТА ДИСТРЕСИ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Чухраєва Г. В.

За останні роки у всьому світі відмічається підвищення інтересу до психологічних проблем співпрацівників силових відомств в зв'язку з підвищеннем інтенсивності різних надзвичайних подій, стресів, непередбачуваністю ситуацій в суспільстві. Тому визначення психологічної підготовки працівників поліції, особливо з ОРД та, підрозділів спеціального призначення набуває особливого значення, так як від неї в значній мірі залежить професійна поведінка та дії працівника, а саме, в свою чергу, від чого залежить часто життя людей.

Ключові слова: стрес, вивчення активності, напруга, стрес - чинник стресової активності, дистрес.

За последние годы во всем мире отмечается повышение интереса к психологическим проблемам сотрудников силовых ведомств в связи с повышением интенсивности разных чрезвычайных событий, стрессов, непредсказуемостью ситуаций в обществе. Поэтому определение психологической подготовки сотрудника полиции, особенно с ОРД и подразделений особого назначения, так как от него в значительной мере зависит профессиональное поведение и действия сотрудника, а именно, в свою очередь, от чего зависит часто жизнь людей.

Ключевые слова: стресс, изучение активности, напряжение, стресс - фактор стрессового поведения, дистресс.

In recent years all over the world marked increase in interest in the psychological problems of employees of law enforcement agencies in connection with an increase in the intensity of different events, unpredictable situations in society. Therefore, the definition of psychological training co-operative activities, special units of particular importance, since from it depends largely on often life.

Keywords: Stress, tracking the activity, stress, a factor stressor behavior, tension, distress.

Актуальність. У професійній сфері діяльності співробітники поліції зустрічаються з безліччю специфічних стресорів, більшість із яких діє беззупинно й довгостроково, котрі можуть привести до розладів невротичного

регистра в найкращому разі викликають перевтому, загальні й професійні захворювання, передчасне старіння і також соматичні деформації особистості.

Мета. Визначення різних типів психологічного реагування особистості в тому числі працівника поліції з оперативно-розшуковою функцією діяльності на різні стресові та дистресові ситуації.

Серед підрозділів правоохоронних органів слід виділити підрозділи поліції з оперативно-розшукової діяльності та підрозділи особливого призначення, що є високомобільними спеціальними підрозділами. Вони створені для забезпечення правопорядку під час проведення загальнодержавних заходів, резонансних громадських, політичних, спортивно-видовищних, культурно-масових та релігійних заходів, припинення порушень громадського порядку та масових заворушень та різних проявів сепаратизму, проведення спеціальних операцій по затриманню озброєних злочинців та знешкодженню злочинних угрупувань, ліквідації аварій та стихійних лих, а також здійснення охорони службових осіб та окремих громадян. Оскільки ці підрозділи можна цілком віднести до підрозділів особливого ризику, служба у них являє собою екстремальний вид фахової діяльності, що здійснюється в умовах реальної вітальної загрози та потребує високого рівня бойової і психологічної підготовки.

Поряд із цим, напружений характер професійної діяльності працівників кримінальних підрозділів поліції України, висока відповідальність та психологічна "вартість" результатів їхньої діяльності, наявність незваженої та інформаційних перевантажень, висока ймовірність виникнення непередбачених подій, а також загроза їхньому здоров'ю та життю сьогодні являються причинами виникнення різного роду труднощів при здійсненні професійної діяльності в особливих умовах, викликають в особового складу стан напруженості та ставлять під загрозу зриву виконання професійного завдання. Діяльність працівників поліції здійснюється в умовах підвищеної небезпеки і характеризується негативним впливом на них цілою низкою несприятливих, дискомфортних і загрозливих факторів, які, за певних обставин, провокують не тільки розвиток нервово-психічних розладів, але і спричиняють загрозу життю. Тому вирішення проблеми психологічної готовності праців-